

Maija-Leena Kero 2017

Yö Aleksis Kiven syntymäkodissa

”Jo valkenee kaukainen ranta
ja koillisest aurinko nousee
ja auteret kiirehtii pois,
kosk Pohjolan palkeet käyvät,
kosk mennyt on yö
kosk kimmeltää kesäinen aamu
ja linnut ne laulelee.”

Aleksis Kiven Onnelliset - runossa on nähty Nurmijärven Palojoen luontoidylli. Minulla on tähän runoon ja luontoidylliin hyvin henkilökohtainen kosketus, sillä kävin Aleksis Kiven lapsuuden kodissa Nurmijärven Palojoella seitsemän vuosikymmentä sitten.

Sodan murtama perhe

Toisen maailmansodan päättymisestä oli kulunut vasta muutama vuosi. Rintamalta palannut repaleinen sielu, isäni, jatkoi kotikylässään omaa taistoaan. Yksikseen, kuten niin moni muu. Kriisiapua edes sanana ei tunnettu.

Ennen sotia Aleksis Kiven tuotanto oli antanut isälle henkistä ravintoa, rauhaa. ”Veljeksistä” mieli oli elänyt. Sitä hän oli lainannut niin riemun kuin murheenkin hetkinä. Nyt – sodan päätyttyä - mielen täyttivät yhä sodan kauheudet. Ne tulivat uniin, ne vyöryivät silmien eteen kyntöpellolla, lehmihakaa tehdessä, hevosta yöstettäessä. Entä jos rauhan sielulleen löytäisikin samasta, sotaa edeltäneestä lähteestä, Kiven tuotannosta? Jospa sota ei olisi sitä tuhonnut?

Sielu oli repaleinen myös vaimolla, äidilläni, joka oli lottana osallistunut muonitustehtäviin. Mutta oman, henkilökohtaisen taistelunsa hän kävi kotirintamalla kahden pienen lapsen huoltajana, tilan viljelijänä, polttopuiden hankkijana, talon lämmittäjänä, yrityksen pyörittäjänä.

Särkynyt oli myös lasten mieli. Vanhemman sisareni ensimmäiset muistot alkavat ikkunoitten pimennyksistä: pommikoneitten tuloa pelättiin. Äiti luki lapselle isän rintamalta lähetettyjä kirjeitä, joissa isä antoi ohjeita, miten suojaudutaan pommeilta? Minne paetaan? Sisareni ensimmäinen irrallisista sanoista muodostunut lause kuului: ”Kello pallo, uutitet” (Kello paljon, uutiset). Radion uutiset kertoivat tietoja "sieltä jostakin", missä isä oli. Ne oli kuunneltava. Lapsi muistutti päivän tärkeimmästä asiasta.

Minulla oli syntymähetkellä mukana äidin yhdeksän kuukauden itkut, johon mahtui jokainen 105 talvisodan tuskan päivää - tuliaiset elämän alkuun. Sirpaleissa koko perhe.

Kaltaisiani kyönelehtivässä kohdussa varttuneita lapsia syntyi vuonna 1940 65 894. Jokainen meistä sotavammaisen jo syntymähetkellä. Syntynyt kuitenkin. Elämä voittaa.

Opel Olympian kyydissä kohti Nurmijärveä

Vanhemmillani oli auto, vuoden 1938 Opel Olympia, johon isä pakkasi vaimonsa ja kaksi lastaan. Tämä tapahtui joskus 1940-luvun lopulla.

Matka Nurmijärven Palojoelle, Aleksis Kiven (Stenvallin) kotiseudulle, alkoi. Tiet olivat siihen aikaan jännittävän kiemuraisia, täynnä hurmaavia töyssyjä ja kuoppia, kuin keinulautaa koko matka. Kilometripylväät vilisivät, tuli täyteen ensimmäinen sata, tuli toinen, kolmas ja neljäskin hyvään alkuun. Harmaita, kivisiä pylväitä loputtomiin. Loputtomiin. Naapurikylässä käydessä kilometripylväiden laskemisessa en ollut päässyt viittä pitemmälle. Nyt pylväitä riitti. Matka Pohjanmaalta Nurmijärvelle oli pelkkää uuden kokemisen riemua.

Palojoella

Aleksis Kiven lapsuuskoti oli kaksikerroksinen, taitekattoinen talo, joka sijaitsi pienellä kummulla. Ulkona pihamaalla isä kuunteli tarkkaan. Linnut eivät laulelleet, kuten Kivi runossaan ”Onnelliset” kirjoittaa. Runon oli täytynyt syntyä kesän ollessa nuori, silloinhan luonto on täynnä ”lintujen lauleloja”.

Pihassa kasvoivat kotoiset nokkoset ja piharatamot. Mahtoivatkohan olla perua siltä ajalta, kun Aleksis teki kepposia oraville ja leikki käpylehmillä kotinsa pihamaalla?

Talo oli tyhjillään, avaimen haltija oli naapurin isäntä. Isä avasi sanallisen arkkunsa saadakseen yöpyä suuren taiteilijan syntymäkodissa. ”Mahdoton vaatimus”, totesi avaimen haltija. Mutta isän sanallinen arkku oli laava, lupa heltyi. - Aleksis Kiven syntymätalostahan tuli museo vasta 1952. Sen jälkeen kenenkään sanallinen arkku ei olisi riittänyt saamaan yöpymismahdollisuutta. Joskus on hyvä olla ajoissa liikkeellä.

Isä asettui nukkumaan Aleksis Stenvallin vinttihuoneeseen. Hän tiesi, että siellä kauniita maisemia ihailleelle kirjailijalle runotar oli ollut anteliaimmillaan. Hän asettui makuulle suuren runoilijan sänkyyn. Siinä Kivi oli melkein käsin kosketeltavissa. Äiti kahden pienen tyttären kanssa asettui nukkumaan alakertaan.

Kuumun loppukesän päivän päätteeksi tuli illan viileys. Yön mustalla taivaalla sinkoilivat salammat, ukkonen pauhasi, maa ja talo tärisivät. Pelko täytti lasten mielen.

Aamu valkeni, kesäinen aamu sateen jälkeen kimmelsi. Ikkunasta näkyi korkea mäki. ”Se on Taaborin vuori”, isä kertoi ja jatkoi, ”sammaleet peittävät sen”, niinhän juuri Kivi runoili.

Poistuimme talosta. Isä sulki hitaasti ja liikuttuneena oven ja totesi: ”Suljen tämän oven rauhan saaneena. Mutta haluaisin samalla avaimella avata lasteni sydämet Kiven kirjallisuudelle ja runoudelle, niin että he elämänsä ehtoolla voisivat sanoa: ”Nähnyt olen taivaan, maan”.

”Nähnyt olen taivaan, maan”